Se Kopie Rapsbe 1817

Nogle Tanker

om Brugen

af

Canon-Chalouper.

Af

Otto Lütken,

Contre-Admiral.

Kiöbenhavn, Marts 1808.

Trykt hos Hofbogtrykker *Niels Christensen.*

Om

Brugen af Canoneer-Chalouper.

Paa en Tid, da Danmark har havt den Sorg, at blive berövet sin Flode og Engelland den Skam, at have röver den, maa den danske Söe-Officier være betænkt paa at erhverve sig Kundskaber om det fordeelagtigste Brug og Anvendelse af de nye Angrebs- og Forsvarsmidler, med hvilke han, i nærmeste Fremtid, skal bekiempe sin Fiende, forsvare sit Faderland, dets Fyrste og sine Landsmænd — og dette er, hvad jeg herved söger at udarbeide og giöre ham opmærksom paa.

1.

Da Krigs-Skibet har sin væsentligste Styrke i Siderne, og Canon-Chalouppen derimod sin Styrke i Stevnene, saa flyder deraf, at sidstmeldte ligesaa omhyggelig maa söge at vende Stevnen som förstmeldte Siden til sin Fiende.

2.

Naar Skibet slaaer med Siden til sin Fiende, er det kun underkastet tværskibs Skud, da derimod Canoneer-Chaloupen, der maa vende Stevnen til, imodtager alle Skud langskibs, en Stilling, i hvilken den kan giöre Regning paa, at hver Kugle er ligesaa skadelig som 3 tværskibs, ja det skulde blive umueligt for det Stevnbevæbnede at angribe det Sidebevæbnedes Side, dersom ikke Förstmeldtes liden Brede og liden Höide over Vandet giorde ham vanskelig at treffe.

3.

Da stevnbevæbnede Fahrtöier kunne komme til at agere ei allene mod Sidebevæbnede, men endog imod deres Liige, ei allene mod til Ankers liggende, men og imod Seilende, baade med stor og samlet Magt som og med enkelte eller faa af disse Fahrtöier, saa fölger deraf, at man maa tænke sig ind i alle disse forskiellige Omstændigheder for at uddrage og udfinde det rigtigste Forhold ved enhver af disse Leiligheder. Vel kan det aabne Hoved, og undertiden blot Lykketref, lede til, selv under Kuglernes Hvinen, at vælge den klogeste Plan, men bedre og sikrere er det, naar man i roelige Timer har overtænkt Tingene og dannet sig Regler for sin Fremgangsmaade — men forinden man gaaer ind i disse forskiellige Tilfælde vil jeg udvikle den danske Canoneer-Chaloupes Egenskaber:

4.

Canon-Chaloupen er lang over Stevnen 64 Fod 4 Tomme, bred paa Yderkanten af Tömmeret 14 Fod $2\frac{1}{3}$ Tomme, dybgaaende 3 Fod 8 Tomme, har 30 Aarer af 25 Fods Længde, den har een 24pds. Canon til Angreb og en ligedan til at dække sin Retraite; begge ere indrettede til at kunne fra For- og Agter-

Stevnen löbe langt ind mod Midtskibs, hvor de egentlig bör have deres Plads, naar der enten seiles eller roes et betydeligt Stykke Vei forinden de skulle bruges, ligesom Canonerne ei heller bör staae over Stevnene, naar Chalouperne ere til Ankers og have Udsigt til Roelighed. Skulde Brugen af Canonen, være sig den forreste eller den agterste, blive saa langvarig, at den formedelst tiltagne Heede blev uroelig og farlig at bruge, da bör Canoneer-Chaloupen skifte Stevn imod Fienden, ligesom den og bör, naar Stilling og Omstændigheder ere af den Natur, at det kan forudsees, at det efter nogle Skud vil blive nödvendigt at trække sig meere eller mindre tilbage, vende Agterstevnen til og angribe med der værende Canon, for at den, uden at svinge om, kan retirere.

5.

Canoneer-Chaloupen har tvende Master med Spryd-Seil, hvis gavnlige Brug egentlig kun kan være, naar Reise skal foretages fra et til andet Sted eller et saa betydeligt Stykke Vei er at legge tilbage förend Operations-Sted naaes, at man frygter, at Mandskabet ved Roeningen vilde udmattes, eller naar man uden Seilenes Brug ikke troede at kunde enten naae eller undlöbe sin Fiende. Reisningens Staaende er altid hinderlig i Roeningen, ligesom Brugen af Canoner og Aarer betydelig indskrænkes imedens Reisningen enten opsættes eller nedlægges.

6.

Canoneer-Chaloupen har sine Aarer hver besat med 2 Mand, den roer godt, saa længe Vandet er nogenlunde smult og Strömmen ei for haard, den har sit Mandskab placeret i 4 Rader, hver 2 Rader aldeles sluttet og saa tæt paa hinanden, at en eeneste ret ulykkelig Kugle skulde kunde dræbe og qvæste den

halve Besætning, 30 Mand eller fleere, et Tilfælde, der ikke kan finde Sted i det störste Orlogskib; men uagtet et saa stort Tab er mueligt, har dog Erfarenhed viist, at ingen af de danske Canoneer-Chalouper, uagtet de forskiellige alvorlige Affairer mod de Engelske i 1807, have havt meere end 6 à 7 Mand dræbte og qvæstede. Imod uroelig Söe og haard Ström kan ingen synderlig Fremgang ventes. Da Mandskabet paa Canoneer-Chalouperne aldeles ingen Beskyttelse eller Værn have for sig, saa bör de ikke gaae deres Fiende saa nær, at de ere underkastede Skraae-Kugler, det vilde blive alt for uliige Partie; thi Canon-Chaloupens Skraae vilde kun finde Indgang igiennem Skibets Porte, og selv disse Aabninger formindskes, og tilsidst forsvinde, i samme Forhold som Canoneer-Chaloupen afviger fra Perpendiculairen paa Fiendens Batterie. Heraf flyder da, at Canoneer-Chalouper ei bör bruges til at entre, mindst et höit Skib, da der aldrig kan ventes noget godt Udfald herpaa, med mindre Frygt, Uorden og Consternation var gandske herskende paa Skibet.

Efter saaledes at have analyseret Canon-Chaloupens Egenskaber, gaaer jeg nu over til

Canon-Chaloupens Brug imod en til Ankers liggende Fiende.

7.

Ethvert til Ankers liggende fiendtligt Skib kan af angribende Canon-Chalouper ansees som Centrum af en Circul, der, i Hensyn til Canoneer-Chaloupen, har sammes gandske Afstand fra Skibet til Radius, men, i Hensyn til Skibet derimod, kun Skrogets halve Længde, hvoraf flyder, at naar Skibet, for

at presentere Siden i Steden for Stevnen til Canon-Chaloupen, svinger $\frac{1}{4}$ Circul, da vil dette Stykke af Peripherien staae i samme Forhold til den $\frac{1}{4}$ Circul, som Canon-Chaloupen maa svinge, for igien at kunne beskyde Skibets Stevn, som ovenmeldte ade Radii. Af dette og nedenstaaende Figur

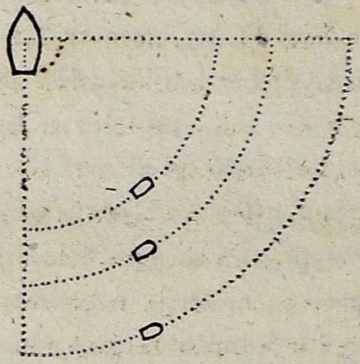

læres, at jo nærmere Canoneer-Chaloupen er sin Fiende, jo hastigere kan den komme ud af Fiendens Skuds Linie og igien komme til at angribe hans Stevn, men det sees og, at Canon-Chaloupen vilde ei allene blive underkastet Skraae, men endog Mousquet-Ild, dersom den skal være saa nær at kunde svinge ligesaa hastig som Skibet, og at altsaa ethvert Angreb, paa et med Spring forsynet side-bevæbnet Skib, med een Canon-Chaloupe eller med fleere, naar de ikke have taget forskiellige Stationer, lettelig mislykkes, med mindre det angrebne Skibs Artillerie er af saa ringe Calibre, at dette ikke kunde naae Canon-Chalouperne medens disse med Effect kunne agere.

8.

Enkelt Canon-Chaloupe, som, uagtet ovenstaaende, vil angribe sidebevæbnet Skib, bör altid söge, naar Stilling og Omstændigheder det nogenlunde

tillade, at angribe samme paa eén af Stevnene, og med Hensyn til muelig Afdrift derefter indrette sin Cours. Kan Mörke, Taage eller Mangel paa Aarvaagenhed hos Fienden give Anledning til at troe sig ubemærket, da bör Canoneer-Chaloupen med al muelig Stilhed nærme sig ind paa Fienden, jo meere jo bedre, og ikke lösne noget Skud förend det næsten er umueligt at skyde feil, og da kan han muelig snart blive hans Mester, men er Tilfældet ikke saaledes, at Overrumpling kan have Sted, da bör han beskyde Fienden, saasnart han troer, at hans Skud kunne have god Virkning, men dog stedse vedblive at roe ind paa ham indtil han skiöuner, at hans Skud ere sikre og giöre forönsket Virkning, da han ei bör komme nærmere, for ei uden Nytte at udsætte sig for Skade. Bemærkes det, at Skibet har Spring fra sit Agterskibs Styrbord Side, da bör Canon-Chaloupen under Nærmelsen holde sig noget meere til sin Styrbords Side end lige for hans Stevn, og har Fienden et Spring hængende fra sin Bagbord-Side, da bör Canon-Chaloupen holde sig lidet meere til sin Bagbord-Side end lige for hans Stevn, og det alt fordi Canon-Chaloupen, naar Fienden haler ind paa Springet, derved hurtigere kommer ud af Skud og hastigere igien kan beskyde ham skiöns ind.

9.

Ved at angribe et fiendtligt Skib bör iagttages, at man, for at sikre sig Retraiten, tager Post til Luvart af Skibet enten i Henseende til Vinden eller Strömmen, at man, om fleere fiendtlige Skibe ligge samlede eller i Nærheden, angriber det luvarteste, da dette ellers kan komme ned og afskiære de Angribende; dog kan man dristig fravige denne Regel og angribe et til Luvart af sig liggende Skib, naar man enten er saa nær betydelige Batterier, at man i Retraiten kan dækkes af dem, eller har i Læ af sig saadanne Grunde, der hindre Fien-

den fra at forfölge og afskiære, imedens man selv kan flyde ind paa dem eller over dem; dog kan det, hvor Angreb skeer fra forskiellige Stationer, ikke altid forekommes, at jo een af disse Stationer kan blive noget i Læ af Fienden, men her kan og den eene Station secundere den anden. Naar Omstændighederne saaledes tillade Canoneer-Chalouperne at angribe Skibet fra den læ Side, haves endog den betydelige Fordeel, at Skibet, fornemmelig om samme har faaet Skade paa sin Reisning, kan blive nödt til at overgive sig og ikke, som naar samme er i Læ, kan kappe og söge Söen eller Kameraters Beskyttelse.

10.

Alle de Canon-Chalouper, som ere paa een Station, bör stedse under Action holde sig aldeles tværs fra hinanden, da den mindste Afvigelse derfra saa let foraarsager, at de, under Rög og Tummel, kunne komme til at beskadige hinanden, og eet Skud fra sin Landsmand virker större Mismod end to fra sin Fiende — et saadant Skud tilintetgiör Tilliden hos Mandskabet til sine Officierers Duelighed.

11.

Canoneer-Chalouper bör ikke angribe begge Stevnene paa noget sidebevæbnet Skib; thi dersom samme svinger ¾ Circul, da vender han derved Bred-Siden til begge Parterne, og er selv ikke beskudt hverken langskibs eller skiöns af nogen: de bör, om de ikke ere fleere end 2, enten samlede angribe een af Fiendens Stevne og continuere der indtil han begynder at svinge, da de strax bör sprede sig hver til sin Side og tage saadan Position som vedlagde Figur 1. udviser for et större Antal, eller de bör strax tage denne Stilling, i hvilken haves den betydelige Fordeel, at de stedse beskyde Fienden i en Vinkel af 45° eller

Middel-Linien imellem tværskibs og langskibs, at Fienden ikke kan svare uden med enkelt Canon, og at dersom han svinger for at vende Bred-Siden til den eene af Chalouperne, saa beskydes han aldeles langskibs af den anden.

12.

Saasnart en Samling af Canon-Chalouper haves, bör samme inddeeles i 3de Deele, som kunne kaldes Centrum, höire Flöi og venstre Flöi.

13.

Naar et Antal af Canon-Chalouper bestemmes til at angribe enkelt betydeligt Krigs-Skib, og Angrebs-Planen vedbörlig er lagt med Hensyn til at forsikre sig Retraiten enten formedelst Luven af Vind eller Ström eller formedelst Batterier eller Grunde, da bör denne Magt, saafremt Skibet vender Bred-Siden til den Kant, hvorfra Angrebet skal skee, deele sig saaledes, at den Commanderende lader de Chalouper, der i Centro höre til hans höire Side, forstærke den höire Flöi, og de Chalouper, der i Centro höre til hans venstre Side, forstærke den venstre Flöi, hvorefter alle tage Post som Figur 1. udviser, saaledes at den mellemste i hver Flöi har Skibets Midte i 4 Streger fra sammes Kiöls Linie. Chalouperne bör ikke ligge for langt fra hinanden, da derved de inderste af hver Flöi komme paa Skud af fleere af Skibets Canoner; de bör ei heller ligge hinanden for nær, baade for at de kunne have fri Raadighed for deres Aarer og for at Skibets Kugler kunne finde fri Passage imellem dem. Den Commanderende bör selv alleene forblive i Centro for des bedre at kunne overskue det Heele; dog bör han, om Skibet skulde anvende sin Ild paa denne enkelte Chaloupe, holde sig noget tilbage, efterdi den Skade, han kan giöre paa Fiendens

Bred-

Bredside, ikke er at ligne med den Skade, han fra samme kan faae. Den Commanderende kunde og, om saadant forekom ham bedre, opholde sig i et let Roe-Fahrtöi, for i samme at kunde roe omkring fra een til anden Flöi. Antages nu, at den angribende Magt bestaaer af 15 Chalouper, saa bliver der 7 paa hver Flöi, tilsammen 14, som indskyde Skibet i en Vinkel af 45°, men da 2de Kugler, som passere eller giennemstryge et Skib i denne Vinkel, giöre ligesaa megen Skade som 3, der passere tværskibs, saa er det klart, at disse 14. 24pundige Canoner maae, saa længe Skibets og Chaloupernes Stilling imod hinanden bliver den samme, kunne giöre samme Skade og Ravage i Skibet, som naar 21 saadanne Canoner skiöde ham tværs ind — men det er ikke nok at veie sin egen Styrke, Fiendens maa lægges i den anden Skaale, dersom man ellers vil lære det Udfald, som der er Grund til at haabe eller formode. Skibet kan imod denne Magt ikke bruge uden faa i meere eller mindre skarpe Vinkler stillede Canoner, som jeg vil antage at være 1 paa hvert Batterie agter og 2 paa hvert Batterie for, tilsammen 6, men da disse alle bestryge Canoneer-Chalouperne langskibs, saa bör disse 6 Canoners Virkekraft, for at sammenlignes med Canoneer-Chaloupernes, der er ansat til 21, anslaaes for 18, og altsaa bliver Forholdet imellem de stridende Kræfter, saa længe disse ere i den Stilling imod hinanden, som Fig. 1 anviser, som 7 til 6, og Fordeelen fölgelig, blot med Hensyn til Artilleriets Styrke paa Canoneer-Chaloupernes Side, forudsat at begge Partiers Canon-Calibre ansees lige. Uagtet denne Fordeel virkelig ikke er ubetydelig, er den dog ei stor nok til at give Vished om Seieren, der ofte, formedelst indtreffende Hændelser og uventede Bi-Omstændigheder, kan falde i den Svageres Lod; men da Canoneer-Chalouperne have et stort Areal at træffe paa fra Fiendens Top indtil Vandet, disse derimod formedelst deres liden Höide over Van-

det kun fremstille en ubetydelig Skive for Skibets Skud, da Canoneer-Chalouppernes Canoner stedse stilles og bruges i deres naturlige Stilling, hvilket virker en hurtig Betiening; Skibets Canoner derimod, som skulle anvendes i en skarp stillet Vinkel, fordre megen Möie med Baxning, Laden, Tilbordebringen og atter Baxning, hvilket alt virker en meget langsom Betiening og Ruin af Canonens Apparat, saa kan man under disse Omstændigheder love sig et temmelig sikkert fordeelagtigt Udfald.

14.

Naar et Antal af Canon-Chalouper bestemmes til at angribe enkelt betydeligt Krigs-Skib, og Angrebs-Planen vedbörlig er lagt med Hensyn til at forsikre sig Retraiten enten formedelst Luven af Vind eller Ström eller formedelst Batterier eller Grunde, da bör denne Magt, saafremt Skibet vender Agter-Stevnen til, deele sig i 3de liige Deele og tage Station saaledes som Figur 2 udviser. I denne Stilling bestryger Centrum det fiendtlige Skib aldeles langskibs med 5 Canoner, hvilkes Kraft, i Fölge hvad er sagt i foregaaende §, bör anslaaes til 15, og begge Flöiene bestryge Skibet i en Vinkel af 45° med 10 Canoner, hvis Kraft i Fölge samme § bör anslaaes til 15, altsaa er Canoneer-Chalouppernes Virkekraft paa Skibet liig 30 Canoner, der beskiöd samme tværskibs. Skibet kan derimod anvende paa Canoneer-Chalouperne 2de Canoner paa hvert Batterie ret agter ud, hvortil endnu bör regnes den agterste Side-Canon paa hvert Batterie, om samme muelig kunde baxes i en Vinkel af 45°, alt tilsammen 8 Canoner, hvormed Skibet kan forsvare sig, men da Skuddene af disse 8 Stykker alle gaae langskibs ind paa Canoneer-Chalouperne, saa bör de, i Overeenstemmelse med Beregningen over sidstmeldtes Skud, anslaaes for 24, og fölgelig bliver Canoneer-Chalouppernes Virkekraft i Forhold til Skibets, saa længe begge

Parter blive i her antagne Stilling imod hinanden, og naar man antager Canonernes Calibre nogenlunde liige, som 5 til 4, hvilken Fordeel, foreenet med hvad i de sidste Linier § 13 er anfört, giver temmelig Sikkerhed for et fordeelagtigt Udfald.

15.

Er det Forstevnen Skibet vender til den Kant, fra hvilken et Antal Canon-Chalouper, i Overeensstemmelse med de i foregaaende §§ anviiste Iagttagelser, vil angribe, da bör Magten deele sig i 3de Deele og tage Stilling, som Figur 3 udviser. Canon-Chaloupernes Virkekraft bliver her, ligesom i foregaaende Fig. 2 og § 14, liig 3c Canoner, der beskiöd Skibet tværskibs. Skibets Virkekraft vil, efter Constructionen af dens Boug, enten blive den samme som i næst foregaaende eller mueligt lidet större, dog ikke större end Canon-Chaloupernes, saa at Fordeelen dog, formedelst Arealet og de fleere i § 13 anförte Aarsager, vil blive paa Canoneer-Chaloupernes Side.

16.

Skulde det Skib, man vil angribe, hverken vende Stevn eller Side til den Kant, fra hvilken man med et Antal Canoneer-Chalouper maa eller vil giöre Angreb, men at samme ligger i Skak eller paa en Vinkel af 45° fra den Linie, paa hvilken Centrum vil tage Station fra Skibet som i Fig. 4, da bör den angribende Magt deele sig i 2de Deele saaledes, at den venstre Flöi tilligemed de Chalouper af Centro, som höre til den venstre Side af den Commanderende tilligemed den Commanderende selv, placere sig paa Perpendiculairen af Skibets Kiöls Linie og derfra skyder ham ret langskibs ind, imedens den övrige Magt placerer

sig saaledes, at samme bestryger Skibet i en Vinkel af 45°. I dette Angreb beskydes nu Skibet af 8 Canoner ret langskibs, hvis Virkekraft, efter hvad tilforn er sagt, bör anslaaes liig 24 tværskibs, og end videre bestryges Skibet af 7 Canoner i en Vinkel af 45°, hvis Virkekraft af samme Aarsag bör anslaaes til 10½; altsaa den samlede Kraft imod Skibet liig 34½ Canon tværskibs. Skibet kan under disse Omstændigheder kun forsvare sig med 2de Bougporte og i det höieste med 2 Canoner paa hvert Batterie paa den eene Side, hvilket alt tilsammen kun giör 6, som, da de alle betsryge Canon-Chalouperne langskibs, bör anslaaes liig 18 tværskibs. Det sees heraf, at Fordeelen er under disse Omstændigheder meget stor paa Canon-Chaloupernes Side, men som Gevinst og Tab i Almindelighed gierne staaer i Forhold til hinanden, saaledes er og Canon-Chalouperne her meere udsat, naar Skibet maatte forandre sin Stilling.

17.

Alt hvad som er sagt i foregaaende § bliver ogsaa anvendeligt, om Skibet har valgt den Stilling, og Canoneer-Chalouperne, i Fölge Omstændighederne, maae angribe fra den Kant, som Fig. 5 udviser, kun med den Forskiel, at her skeer Angrebet fra Centro og höire Flöi, isteden for i Foregaaende fra Centro og venstre Flöi.

18.

I alle disse Angreb ere Skibenes Skandse- og Baks Canoner ikke taget med i Beregningen, og det fordi man tildeels ikke kan vente, at de kunne have synderlig Virkning paa saadan Afstand, hvor Skraae fra Batterierne ikke kan række, og tildeels fordi de Engelske gierne ikke have lange Canoner, men Caronader paa disse Steder.

19.

Skulde det fiendtlige Skib, som i Fig. 1 finder sig beskudt i en Vinkel af 45° af de 2de Flöie med en Kraft, der forholder sig, i Fölge § 13, til hans som 7 til 6 og som kun har lidet eller intet Object at anvende de fleeste af sine Canoners Kraft paa, forandre sin Stilling saaledes, at han, ved at svinge fire Streger, kunde vende Bred-Siden til een af Flöiene, da bliver Fölgen deraf, at han i samme Öieblik vil finde sig beskudt aldeles langskibs af den anden Flöi, og at den Flöi, som ved Skibets forandrede Stilling nu finder sig tværs fra hans Bred-Side, strax söger hen og formerer sig i Centro hos den Commanderende, som med al Kraft har roet frem og taget sin Post midt imellem dem. Efter denne Skibets og Canon Chaloupernes forandrede Stilling, vil deres Position blive som i Fig. 4 eller 5, hvor sidstmeldtes Fordeel endnu er större.

20.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra den i Fig. 1 til den i Fig. 2 eller 3, da bör den Commanderende strax roe frem med al Kraft til Centrum, hvortil begge Flöiene ufortövet sende de 2de nærmeste Chalouper for at formere Centrum paa begge Sider af den Commanderende. I denne Stilling bliver Canoneer-Chaloupernes Fordeel större end i Fig. 1.

21.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 2 til 1, da bör den Commanderende strax afsende to Chalouper til Forstærkning til hver Flöi, og den Commanderende trækker sig selv tilbage. I denne Stilling er Canoneer-Chaloupernes Fordeel mindre end i Fig. 2.

22.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 2 til Fig. 3, da forblive Canon-Chalouperne hvor de ere.

23.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 2 til Fig. 4, da forlader höire Flöi strax sinPost for at forstærke Centrum, da den Commanderende, tilligemed alt hvad der er paa hans venstre Side, igien forlader Centrum for at forstærke venstre Flöi, saasnart höire Flöi er ankommen til Centrum: de Chalouper, som blive tilbage af Centro, trække sig noget til venstre Side for at forblive paa venstre Side af den ankommende höire Flöi.

24.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 2 til Fig. 5, da forlader venstre Flöi strax sin Post for at forstærke Centrum, da den Commanderende, tilligemed alt hvad der er paa hans höire Side, igien forlader Centrum for at forstærke höire Flöi, saasnart venstre Flöi er ankommen til Centrum: de Chalouper, som blive tilbage af Centro, trække sig noget til höire Side for at forblive paa höire Side af den ankommende venstre Flöi.

25.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Station fra Fig. 3 til Fig. 1, da afsender den Kommanderende strax alt hvad han i Centro har paa höire Side til höire Flöis Forstærkning, og alt hvad han har paa venstre Side til venstre Flöis Forstærkning. Selv forbliver han i samme Direction fra Skibet, men trækker sig tilbage.

26.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 3 til Fig. 2, da forblive alle Canoneer-Chalouperne hvor de ere.

27.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 3 til Fig. 4, da forlader höire Flöi strax sin Post for at forstærke Centrum, da den Commanderende, tilligemed alt hvad der er paa hans venstre Side, igien forlader Centrum for at forstærke venstre Flöi, saasnart höire Flöi er ankommen til Centrum: de Chalouper, som blive tilbage af Centro, trække sig noget til venstre Side for at forblive paa venstre Side af den ankommende höire Flöi.

28.

Skulde det fiendtlige Skib forandre Stilling fra Fig. 3 til Fig. 5, da forlader venstre Flöi strax sin Post for at forstærke Centrum, da den Commanderende, tilligemed alt hvad der er paa hans höire Side, igien forlader Centrum for at forstærke höire Flöi, saasnart venstre Flöi er ankommen til Centrum: de Chalouper, som blive tilbage af Centro, trække sig noget til höire Side for at forblive paa höire Side af den ankommende venstre Flöi.

29.

Skulde det fiendtlige Skib forandre Stilling fra Fig. 4 til Fig. 1, da forlader heele den Magt, som er i Centro, strax denne Station og tager Post som höire Flöi; den Commanderende forlader venstre Flöi og tager Post i den Direction fra Skibet, som Centrum almindelig haver, men noget tilbage.

30.

Skulde det fiendtlige Skib forandre Stilling fra Fig. 4 til Fig. 2 eller 3, da forlader den höire Flöi, som er i Centro, strax denne Station og tager sin sæd-

vanlige Post som höire Flöi: de i Centro tilbageblivende Canoneer-Chalouper trække sig noget til höire Side for at forblive paa denne Side af de övrige til Centrum hörende Chalouper, der nu forlade Stationen ved venstre Flöi og tage deres sædvanlige Post i Centro.

31.

Skulde det fiendtlige Skib forandre Stilling fra Fig. 4 til Fig. 5, da forlader den heele Magt, som er paa venstre Flöi, strax den Station og söger Centrum for der at tage Post: saasnart Centrum nærmes, forlader den heele Magt, som er i Centro, igien denne Station og tager Post paa höire Flöi. Den Commanderende fölger Magten, som söger höire Flöi.

32.

Skulde det fiendtlige Skib forandre Stilling fra Fig. 5 til Fig. 1, da forlader den heele Magt, som er paa Stationen i Centro, strax denne Post og sætter sig paa venstre Flöis Station. Den heele Magt, som er paa höire Flöi, bliver hvor den er, kun den Commanderende forlader höire Flöi og tager Post i den Direction fra Skibet, som Centrum almindelig har, men noget tilbage.

33.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 5 til Fig. 2 eller 3, da forlader den venstre Flöi, som er i Centro, strax denne Station og tager sin sædvanlige Post paa venstre Flöi. De i Centro tilbageblevne Canoneer-Chalouper trække sig noget til venstre for at forblive paa venstre Side af de övrige til

Cen-

Centrum henhörende Chalouper, som imidlertiid have forladt Stationen ved höire Flöi og nu ankomme til Centrum for der at tage deres sædvanlige Post.

34.

Skulde det fiendtlige Skib forandre sin Stilling fra Fig. 5 til Fig. 4, da forlader den heele Magt, som er paa höire Flöi, strax den Station og söger Centrum for der at tage Post. Saasnart Centrum nærmes, forlader den heele Magt, som er i Centro, igien denne Station og tager Post paa venstre Flöi. Den Commanderende fölger den Magt, som söger venstre Flöi.

35.

Naar Canoneer-Chalouperne saaledes under Angreb ere stationerede i visse Directioner fra et fiendtligt Skib, da bör de være meget opmærksomme paa, om de ikke af Vind eller Ström forsættes ud af bestemte Direction til höire eller venstre Side, hvorved deres egen Ild bliver mindre skadende for Fienden og de selv udsættes for Ilden af fleere fiendtlige Canoner. Naar saadant bemærkes, bör den ældste Officier paa hver Station tilkiendegive de andre, at de, alle paa eengang, roe op i hinandens Kiölvand til höire eller venstre, alt eftersom de ere blevne forsatte, for igien at kunne være i rette Direction fra Fienden. Ligeledes bör stedse holdes Öie med, at Canoneer-Chalouperne, uagtet de ere i bestemte Direction fra Fienden, ikke af Vind eller Ström forsættes saa nær ind paa ham, at de kunde blive underkastede hans Skraae, ei heller drive tilbage, hvorved deres egne Skuds Sikkerhed og giennembrydende Kraft formindskes: i förste Tilfælde bör en saadan Station, alle paa eengang, skodde tilbage, og i sidste Tilfælde, alle paa eengang, roe frem. Skulde det hænde, at de efter saadan

Manoeuvre ikke alle vare ret tværs fra hinanden, da maa, i Anledning af hvad er sagt i § 10, de agterste ikke skyde förend de ere komne tværs med de forreste.

36.

Ligesom langskibs Skud ere de farligste for enhver enkelt Canoneer-Chaloupe, saa ere derimod tværskibs Skud de farligste for en Samling Canoneer-Chalouper, der ere stillede tværs fra hinanden. I förste Tilfælde kan en ulykkelig Kugle dog kun ödelegge en enkelt Chaloupe med dens Mandskab, i sidste derimod kan den samme enkelte Kugle ödelegge mange: disse Fahrtöiers svage Tömmer og Mandskabets blottede Stilling kan ingen Modstand fremstille, men giver Kuglen fri Raadighed til at bestryge den heele Linie. Heraf indsees da Nödvendigheden aldrig at presentere Enden eller Flanken af en saadan Linie for Fiendens Skiöt, hvilket ikke alleene bör iagttages, naar man med en samlet Magt nærmer sig sin Fiende til Angreb, men endog nöie observere ved Bestemmelsen af Angrebs-Planen, at intet fiendtligt Skib eller Fahrtöi ligger i Stilling til at kunne flanquere nogen af de Linier, paa hvilke Magten under Angrebet stilles eller kan vente at blive stillet.

37.

Der kan være Omstændigheder, som giör det rigtigt, at Canoneer-Chalouper, under et Angreb paa til Ankers liggende Skib, selv gaae til Ankers, som for Exempel: dersom Vind og Ström er saa kraftig, at de ikke med Aarerne kunne conservere dem paa valgte Angrebs-Punct, og Vinden eller Strömmen, eller den af disses forskiellige sammenstödende Directioner bevirkede Linie, er saaledes, at Chalouperne, ved at svaie op for Ankeret, vise Stevnen til det

fiendtlige Skib. Muefigt at Lejlighed endog kunde indtreffe, hvor det kunde komme tilpas, at have en Ende til Spring i sit Anker.

Om Canon Chaloupens Brug imod seilende Skibe.

38.

Foruden de Bevægelser, som Skibet under Seil har tilfælles med Skibet til Ankers, nemlig at kunne, uden betydelig at forandre paaværende Plads, stille sig i alle forskiellige Directioner, har det förste endnu Bevægelsen frem ad, som i Forhold til Vind, Ström og Seilföring er större eller mindre: en Egenskab, der giör Canon-Chaloupers Forhold imod Krigs-Skibet under Seil langt vanskeligere end imod det til Ankers og for en stor Deel indskrænker deres Virkekreds enten til blot at agere i stille Veir, eller om der er Vind, da blot til at angribe fra Luvart saadanne Krigs-Skibe, hvis Artillerie ikke kan naae Canon-Chalouperne, imedens disse kan skade hiine; imidlertiid skal jeg dog söge at vise de meere og mindre skadelige Stillinger, samt hvad der er at iagttage ved disse Angreb. Det forudsættes her, ligesom i foregaaende, at det ikke er i Söegang, stiv Kuling, haard Ström eller langt til Söes, at Canoneer-Chalouper skulle giöre Lykke, men i stilagtig Veir og Vande, under og imellem Land og Havne.

39.

Naar Canoneer-Chalouper ville angribe et under Seil værende Couffardie-Skib, da maae for det förste benyttes de almindelige Jagt-Principer for saa vidt

de her kunne være anvendelige; i övrigt maa bemærkes, at da det ei kan paatvivles, at jo Skibet söger Leilighed at flye, saa er det bedre at være lidet i Læ af samme end til Luvart, heldst om Canoneer-Chaloupen ikke er seilende, men roende; thi da Chaloupen kan roe stik op i Vinden, saa vil det være umueligt for Skibet at undgaae Chaloupen ved at krydse sig op til Luvart i vore Fahrvande, hvor lange Strækkebouge sielden forefindes: imidlertiid maa Canon-Chaloupen, naar den er i Læ, være meget opmærksom paa Skibets Manoeuvre, at samme ikke ved en pludselig Afholdning seiler ham i Synk. Ere fleere end een Chaloupe paa Jagt efter et Couffardie-Skib, da bör de ikke söge ham samlede, men paa forskiellige Kanter, efterdi een er fuldkommen Magt nok imod ham og det her kun gielder om at kunde naae ham i hvor han vender sig hen. Er Canoneer-Chaloupen under saadan en Jagt seilende og der kun viser sig lidet Haab om at opnaae Skibet ved Seilads, men at det rimeligviis sikrere vil skee ved Roening, da bör Canoneer-Chaloupen, om der bemærkes, at Reisningens Staaende hindrer Fremgangen, og dens Nedtagelse og Bergning muelig spilder Tiid og belemrer, ikke betænke sig paa at kappe Reisningen og kaste samme overbord, da et taget Couffardie-Skib altid vil være af langt större Værdie og det tagne Couffardie-Skib siden kan slæbe Chaloupen eller, om behöves, afgive Materialier til at kunne i Hast danne en liden Hielpe-Reisning.

40.

Den farligste Stilling, i hvilken Canoneer-Chalouper kunne befinde sig fra et under Seil værende Krigs-Skib, er at være paa Perpendiculairen af den Linie, paa hvilken Skibet kan ligge opbrast, og da man kan regne, at et Skib kan ligge opbrast, eller være uden Fart, ikke alleene tæt ved Vinden med eet Merseil bak, men endog indtil 3 Streger fra tæt ved Vinden, naar alle Seil ka-

stes bak, saa sees heraf, at der paa hver Side af Skibet er en Vinkel af 3 Streger, som, paa Grund af at enhver Canon med Beqvemmelighed baxes 2 Streger til höire og 2 til venstre, endnu maa foröges med 4, tilsammen 7 Streger, i hvilken Section af Circulen, saaledes som understaaende Figur udviser, Canoneer-Chalouperne ei bör komme, for ikke at blive underkastet Skibets gandske Lag, og det som endnu er værre fleere Igientagelser deraf.

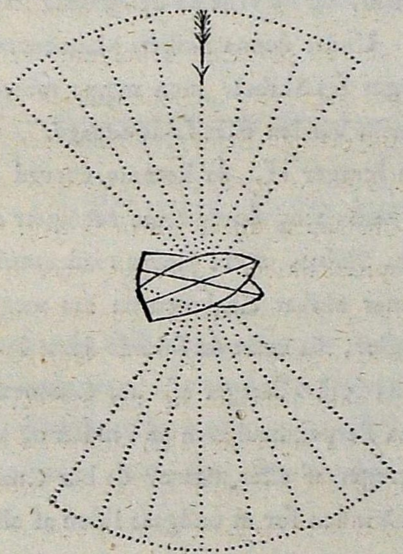

41.

Ligesom jeg i næst foregaaende § har viist de for Canoneer-Chalouperne farligste Stillinger fra Krigs-Skibet, saa skal jeg her söge at vise de mindst farlige Stillinger fra samme, og dette er paa Perpendiculairen af Vinden fra samme; thi dersom vi forestille os Skibet at ligge ved Vinden og een eller fleere Canon-Chalouper ligge 2de Streger forud i Læ og et liige Antal ligge agter ud

2de Streger til Luvart, saa ere de alle paa Perpendiculairen af Vinden fra Skibet og kun underkastet, saa vel de agter ud som de for ud, at beskydes af enkelte Canoner: Canon-Chalouperne bör ligge Cours med Skibet, være stillede paa Vind-Linien og kun, naar de skulle give Fyr, giire 2 Streger, hvorved deres Skud ville giennemstryge Skibet i en Direction af 2 Streger fra langskibs. Dersom Skibet luver op i Vinden for at vende, bör Chalouperne, baade for og agter, vende tilligemed ham, og de ville da befinde sig i samme Stilling paa Perpendiculairen af Vinden. Under denne Skibets Manoeuvre vil Chalouperne ikke kunde undgaae at faae Laget fra Skibet, men neppe meere end eet; thi Skibet vil snart enten gaae igiennem Vinden eller falde tilbage.

Holder Skibet 2de Streger af, da komme derved de forreste Canoneer-Chalouper ret for ud for samme og de agterste ret agter ud: Chalouperne forblive i denne Direction fra Skibet, styre Cours med samme og beskyde det nu aldeles langskibs. Nærmer Skibet Chalouperne saa meget, at de befrygte at blive naaet af Skraae-Kugler, da maae de forlade deres Post og roe op i Vinden.

Holder Skibet 3, 4, 5 à 6 Streger af, bör Canoneer-Chalouperne stedse forblive paa deres Post paa Perpendiculairen af Vinden og holde Cours med ham.

Holder Skibet 8 Streger af eller meere, da bör Chalouperne strax forlade deres Post og roe ret op i Vinden for at undgaae Ilden af alle hans Canoner.

42.

Det i foregaaende § fremsatte Forhold imod Krigs-Skibe under Seil er meere anfört for at vise hvad der kan være at iagttage i Tilfælde at et Skib, som man söger i Stilte, pludselig faaer Vind til at manoeuvrere; thi at angribe et seilende Krigs-Skib, som til sine Bevægelser har fornöden Luft, og hvis Artil-

lerie kan ansees at have Strækkekraft med Canoneer-Chalouperñes, er et Foretagende, der ikke spaaer lykkeligt Udfald.

43.

Ved at angribe Krigs-Skibe under Seil bör meere lægges an paa at beskadige Reisningen end Skraaget; thi först da, naar Skibet ikke kan manoeuvrere eller giör det slet og seendrægtigt, först da er der Fordeel for Canoneer-Chalouperne at haabe.

Om Canoneer-Chaloupers Brug imod deres Liige.

44.

Ligesom sidebevæbnede Skibe hige efter at beskyde hinanden langskibs, saaledes bör Stevnbevæbnede söge efter at beskyde hinanden tværskibs, omendskiöndt Fordeelen her ikke bestaaer i den meere Skade Fienden tilföies, (thi den er virkelig mindre) men i at man selv imidlertiid aldeles ingen Skade er underkastet.

45.

Canoneer-Chaloupers Bygning og Bevæbnings-Maade giör det til en ufravigelig Regel, at disse Fahrtöiers Slag-Orden maae, med Hensyn til hvad er sagt i § 10, have fölgende tvende Egenskaber, nemlig först at de vende Stevn til Fienden, og dernæst at de ere stillede paa Perpendiculairen af deres Kiöls Linie eller, hvilket er det samme, ret tværs fra hinanden.

46.

Uden Seil, men roende vil denne Slag-Orden kunde stilles paa alle muelige Compas-Streger, men under Seil kunne 2de fiendtlige Flotiller, naar de ville vende Forstevnene til hinanden, kun styre tæt ved Vinden og 4 à 5 Streger neden for samme, paa alle de övrige Compas-Streger kunne de ikke stevne imod hinanden, heraf fölger da, at der for en Flotille af Canoneer-Chalouper blive 2de forskiellige Slag-Ordener, nemlig:

Slag-Orden med Forstevnen imod Fienden,

Slag Orden med Agterstevnen imod Fienden;

den förste kan altid benyttes af begge Flotillerne, naar de ere roende, men kun under visse og nys nævnte Omstændigheder, naar de begge ere seilende; den sidste kan ligeledes benyttes af begge Flotillerne, naar de ere roende, men kun af den eene, naar de begge ere seilende.

47.

For at lede til Valget af den af disse 2de Ordener, der efter Omstændighederne kunde være den retteste, vil jeg fremsætte hvad der er for og imod enhver af dem:

a. Ved at stille Flotillen roende i Slag-Ordenen med Forstevnen imod Fienden, som supponeres ligeledes roende med Forstevnen til, haves den Fordeel, at man kan, om man vil, roe rask ind paa Fienden og at man, i Tilfælde at samme finder for godt at retirere, strax er i Stilling til at forfölge, derimod har denne Stilling igien den onde Side, at dersom man finder sig nödsaget til at trække tilbage, da tager baade denne Omdreining Tid og

man

man tilkiendegiver saa aabenbare sit Forsæt baade for Fienden og for sine egne.

b. Ved at stille Flotillen roende i Slag-Orden med Agter-Stevnen imod Fienden og samme roende i Slag-Orden med Forstevnen til, da vil det, i Tilfælde at Fienden trækker sig tilbage, tage meere Tid inden man kan forfölge ham, efterdi man först skal dreie om; derimod kan man selv iværksætte Retraiten, om fornödent, med större Beqvemmelighed og mindre Opsigt.

c. Ved at stille Flotillen roende i Slag-Orden med Forstevnen imod Fienden og samme roende i Slag-Orden med Agter-Stevnen til, vil den onde og gode Side være modsatte af hvad i Foregaaende er sagt.

d. Ved at tænke sig begge Flotillerne roende i Slag-Orden med Agter-Stevnene imod hianden, kunne de begge, uden at opvække Opmærksomhed, trække sig saa jævnt tilbage, hvorimod ingen af dem, uden Omdreining, kan forfölge.

e. Kommer den fiendtlige Flode seilende i saadan Cours, at man kan seile ham i Möde med modsat Cours, og man da vælger Slag-Orden med Forstevnen imod Fienden, saa flyder deraf, at dersom ingen af Parterne vige, da ville de inden föie Tiid komme hinanden ombord og i Haandfegtning, en Stilling, i hvilken den dueligste Officier og de beste Artillerister ligesaa vel kan komme til at bukke under som de langt slettere, personligt Mod hos hver enkelt Mand afgiör her Udfaldet. Haandgevæhr med store Hagl eller sönderhugne Kugler vilde uden Tvivl ved denne Leilighed giöre stor Nytte.

f. Ved at stille Flotillen seilende i Slag-Orden med Forstevnen til Fienden, imedens samme, ligeledes seilende, er stillet i Slag-Orden med Agter-Stevnen til Fienden, vil samme Fordeele og Tab have Sted som er viist i c.

g. Ved at stille Flotillen seilende i Slag-Orden med Agterstevnen til Fienden, imedens samme, ligeledes seilende, er stillet i Slag-Orden med Forstevnen til Fienden, vil samme Fordeele og Tab have Sted, som er viist i b.

48.

Da det er saa meget farligt for en Flotille af Canoneer-Chalouper at blive flanqueret eller beskudt langs sin Linie, hvorom er talt i § 36, saa maa vaaget Öie holdes med Fiendens Bevægelser, at ingen Magt afsendes i saadan Hensigt, og om det skeer, at da tilstrækkelig Styrke sendes i Möde for at forekomme dette Onde — ligesom man selv, om dertil findes mindste Leilighed, bör iværksætte denne Flanqueren, der snart vil give Seier for den som lykkelig bringer den i Gang.

49.

Hvor det Locale afgiver nogen Leilighed til at have sine Flanquer dækkede, som af et Skiær, Landpynt, lavt Vande eller Batterie, der bör man söge at benytte denne Fordeel ved at pröve paa, om man ikke kan faae Fienden til at angribe, imedens man saaledes kan stötte sine Flöie.

50.

Naar Canoneer-Chalouper ikke slaae mod Skibe, men imod deres Liige, da bortfalder den Aarsag for at skye Nærhed, hvorom i § 6 er talt. Her ere

Fordeelene de samme, Mandskabet er paa begge Sider lige blottet og Fahrtöierne liige svage; altsaa bör de söge hinanden paa virksomt Skraae, og bliver Slaget end derved des varmere, saa bliver det igien des kortere, dog bör dette ikke have Sted, dersom man har Aarsag at formode, at Fiendens Artillerie er svagere.

51.

Naar en Flotille af Canoneer-Chalouper skal foretage nogen Reise fra een til anden Öe eller Havn, bör den, baade for des bedre at holdes samlet og for at kunne giöre Front til alle Sider, hvad enten den er seilende eller roende, være stillet, om den er af lidet Antal, i Fig. 6 og om af större Antal i Fig. 7.

Udi den förste Stilling eller Fig. 6 haves den Fordeel, at skiönt den kun bestaaer af 3de Linier, kan den dog meget hastig giöre Front til hvilken af de 4 Sider fornöden giöres, efterdi den midterste Linie kan, ved at mindske Seil eller holde paa Aarerne, strax giöre Front agter ud, ligesom den og kan ligesaa hastig, naar de 2de Side-Linier blot mindske Seil eller holde paa Aarerne, giöre Front for ud: den midterste Linie bör desuden ei altid holde sig paa eet Sted, men snart meere forud, snart meere agter ud, for derved at lede Side-Linierne i deres Cours, at de med Flöiene eller Spidserne hverken klemme for meget sammen eller vide for meget ud.

Udi den anden Stilling eller Fig. 7 haves den Fordeel, at der stedse er Front til 2de Sider, og at de 2de andre, blot ved at hver Chaloupe svinger $\frac{1}{4}$ Circul, ligeledes kunne presentere Batterie.

52.

Der maa etableres visse korte Talemaader og Befalings-Ord, der bestemme de Bevægelser, der skulle giöres, og omendskiöndt man for det meeste kan giöre Regning paa, at den Commanderendes Villie ved Tilraab kan transporteres, saa er det dog godt i paakommende Tilfælde at have nogle faa aftalte Tegn i sin Magt, hvorved han kan bekiendtgiöre samme. Der maa være bestemte Regler for, naar alle Chalouper i en Linie skulle svinge omkring, paa hvad Maade og til hvilken Side dette kan skee, de vil ellers komme hinanden ombord, brække Aarer, bevirke Skade og Confusion, der kan have de værste Fölger.

53.

Der maa være Fahrtöier, som Nordbaade eller noget lignende fordeelte i Nærheden af Flotillen og ikke mindre end 4 à 6 efter Flotillens Störrelse: disse maa være tilberedede med Halm eller Matradser til at kunne imodtage Saarede; thi man maae ikke vente, at Mennesker kunde stride og arbeide med Mod, naar döende, lemlæstede og skrigende Mennesker saaledes omringe dem, som de i en saadan Chaloupe nödvendig maae giöre: i enhver saadan Baad maa være en Chirurgus med de förste nödvendige Midler og Apparater; derimod behövedes ikke Chirurger paa alle Chalouperne, men Tournequets burde alle være forsynede med, og en Mand ombord burde undervises i at paalegge dem. Hver Canoneer-Chaloupe bör have en liden Jolle, var den endog kun roet af een Mand, hvori en qvæstet Mand kan legges og transporteres til Nordbaaden, om samme ei kan komme op til Chaloupen, alt for at forekomme, at Chaloupen ei desaarsag skal forlade sin Post.

54.

Da Mandskabets Stilling i en Canon-Chaloupe virkelig ikke er meget forskiellig fra hiine Ulykkeliges, der udgiöre Besætningen paa Middelhavets Galeier, og formedelst Climatet, fornemmelig Foraar og Efteraar, langt værra, saa er det kun ved kierlig Omsorg og god Pleie at Sygdom skal forekommes og Modet vedligeholdes. I kort Tiid eller faa Dage kan Mandskabet udholde at leve af saa kaldet Transport-Kost, naar denne kun ikke tildeeles dem for knap, men ofte og jævnligen maa dem gives varm Mad. Afvigte Aar deelede Kiöbenhavns Indvaanere kiærligen og ædelmodigen sine Overflödigheder med Besætningerne paa Batterierne og Flotillen; om samme ogsaa vil skee dette Aar, da Forraaden i Magazinerne vist nok er meget mindre, kan ikke vides. Anskaffelsen af et godt Forraad af det herlige danske stærke Öl vilde uden Tvivl komme vel tilpas og tiene Mandskabet til nödvendig Recreation, og i Almindelighed fortiener disse Fahrtöiers Besætning virkelig fortrinlig gode Vilkaar.

55.

Om Sommeren, og naar godt Veirligt indtreffer, kan Mandskabet udholde i kort Tiid, eller af og til, at tilbringe Natten ombord, men jævnligen maa dem gives ordentlig Natte-Qvarteer — og naar det indtreffer med kolde og vaade Nætter, eller om For- og Efteraaret, da vil Natte-Qvarteer næsten stedste være fornöden; thi der er stor Forskiel paa hvad et Menneske kan udholde paa Marken eller i et Skib, hvor de dog kunne röre og bevæge sig, og i Chaloupen, hvor de hverken kunde röre Beenene eller finde mindste Skiul for Vind og Veir. Paa Kiöbenhavns Rhed afgav gamle

Skibe og Lunetten afvigte Aar nogle af disse Beqvemmeligheder, men i Belterne og imellem de mindre Öer vil det blive nödvendigt, om Canoneer-Chalouper der stationeres, at Mandskabet der kan finde Indqvartering og at der gives dem Natural-Forflegning med varm Mad, eller Diæt-Penge, efter Omstændighederne og Stedets Beskaffenhed.

25
75
50
100
200
300
600
900 Alen

Figur 1.

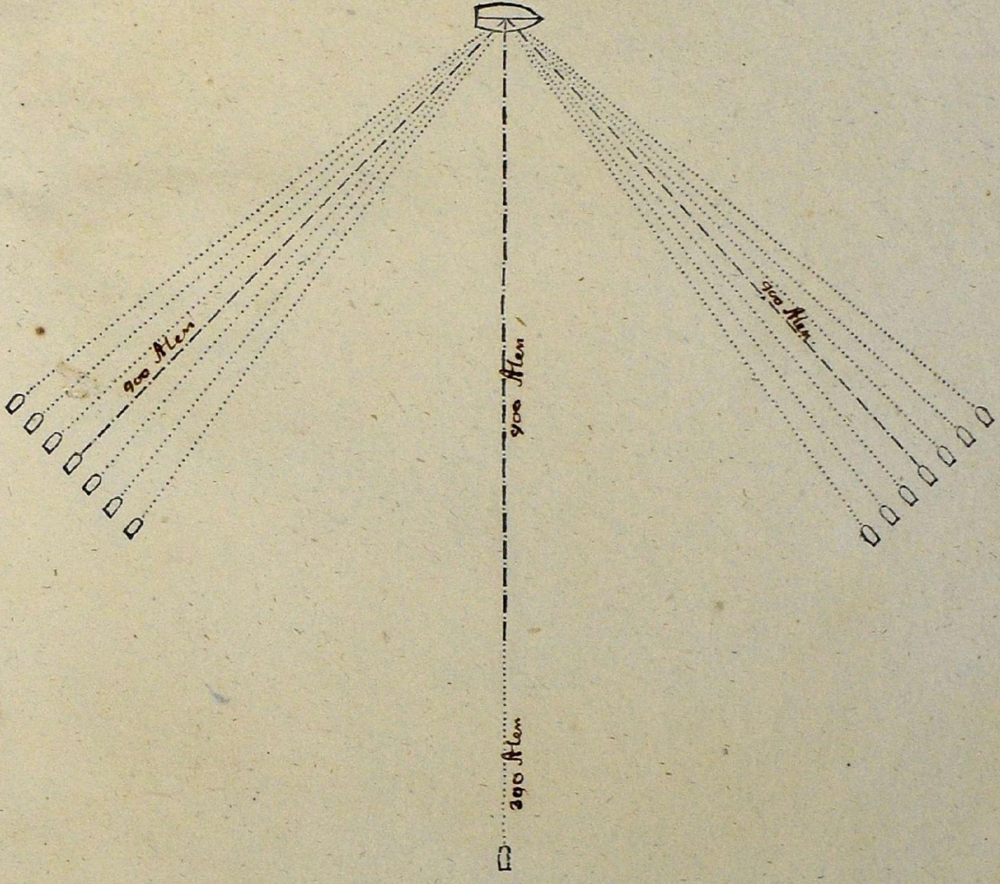
900 Alen
900 Alen
900 Alen
300 Alen

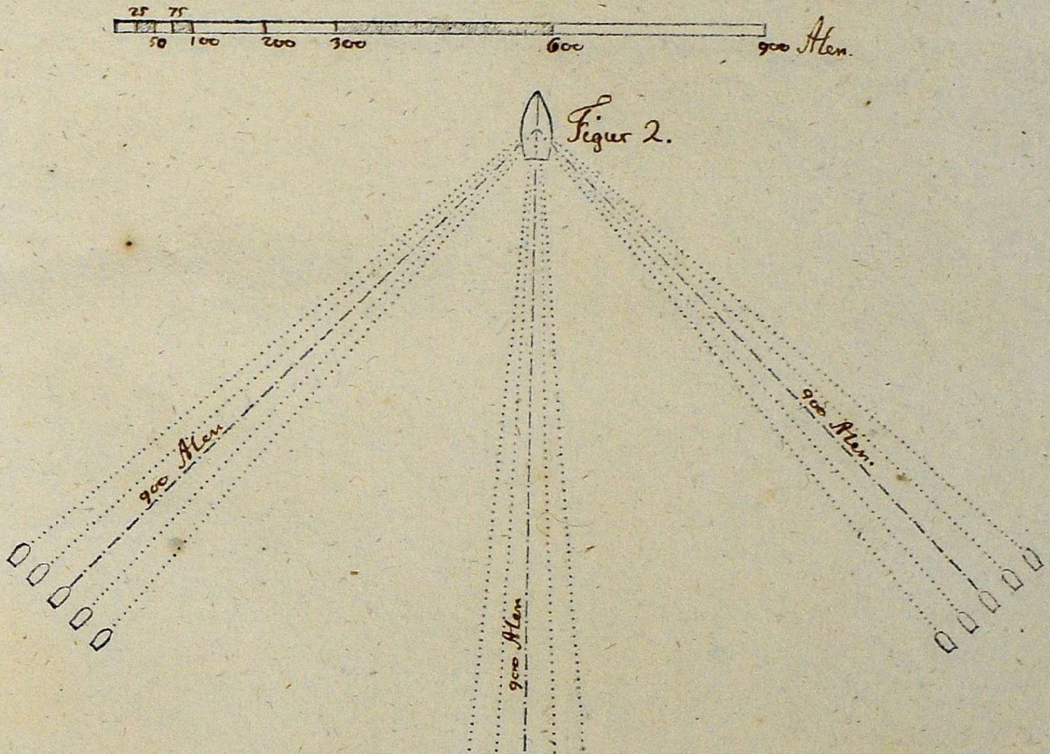
25 75
50 100 200 300 600 900 Alen.
Figur 2.
900 Alen
900 Alen
900 Alen.

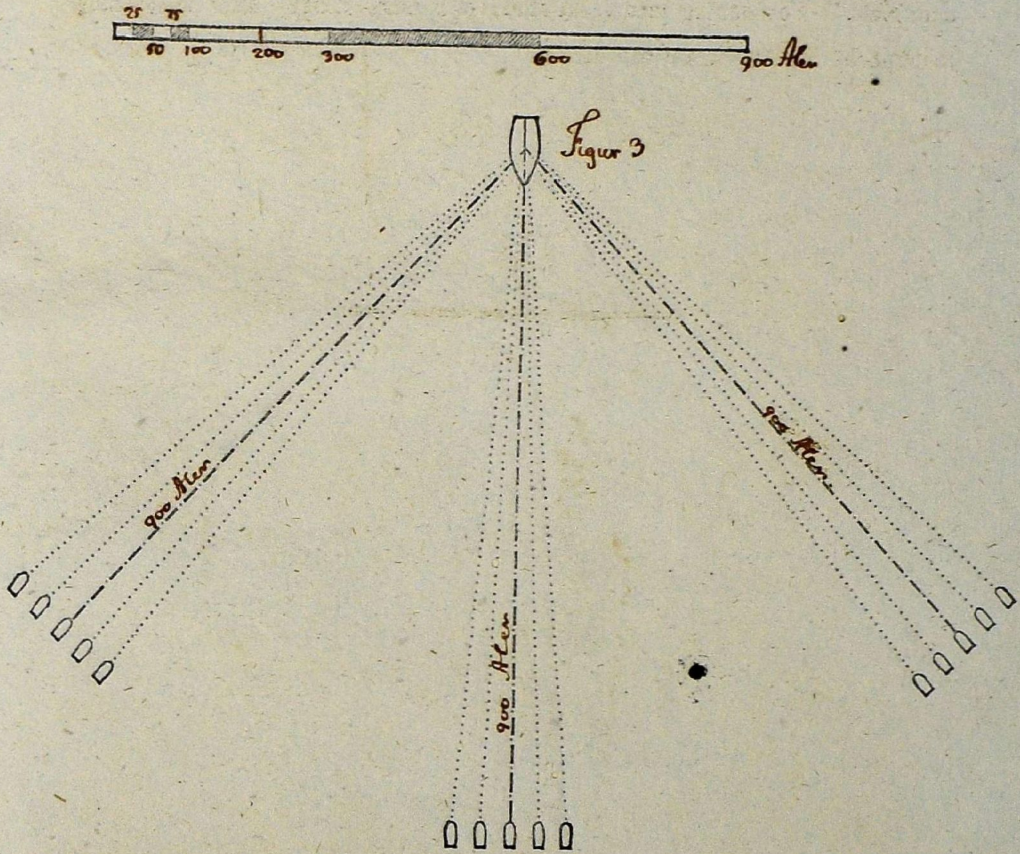
25
75
50
100
200
300
600
900 Alen
Figur 3
900 Alen
900 Alen
900 Alen

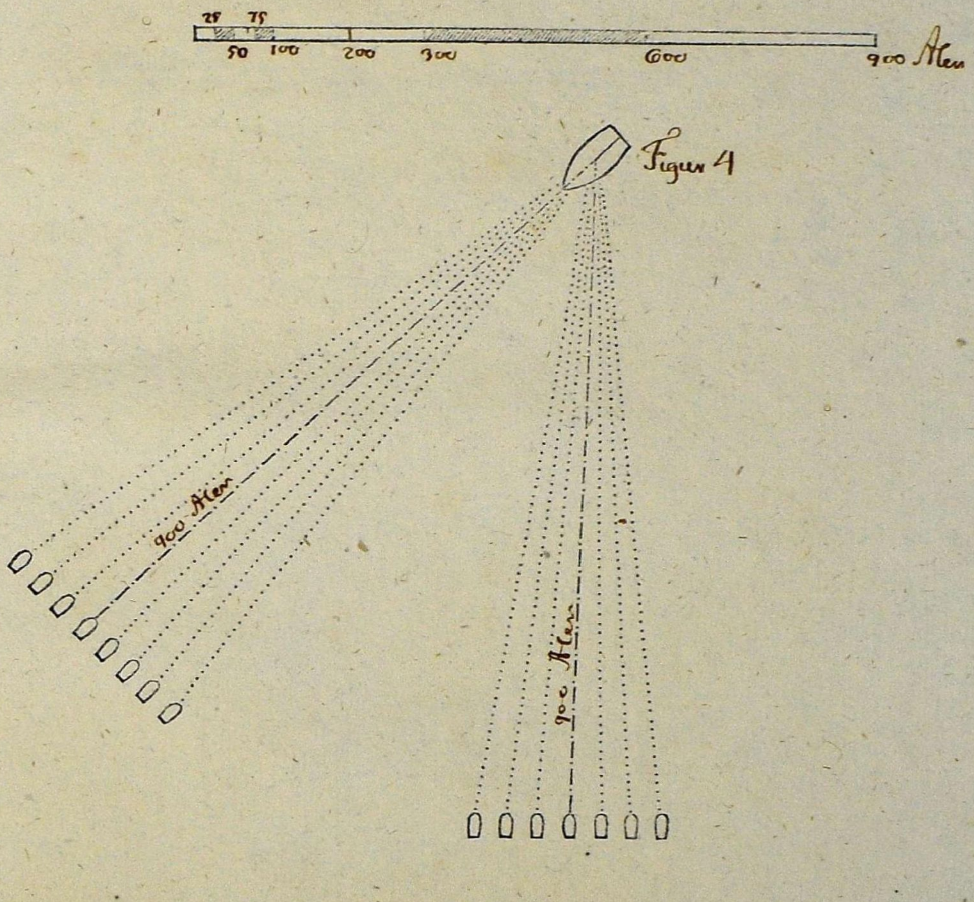
25 75
50 100 200 300 600 900 Alen
Figur 4
900 Alen
900 Alen

Figur 5.

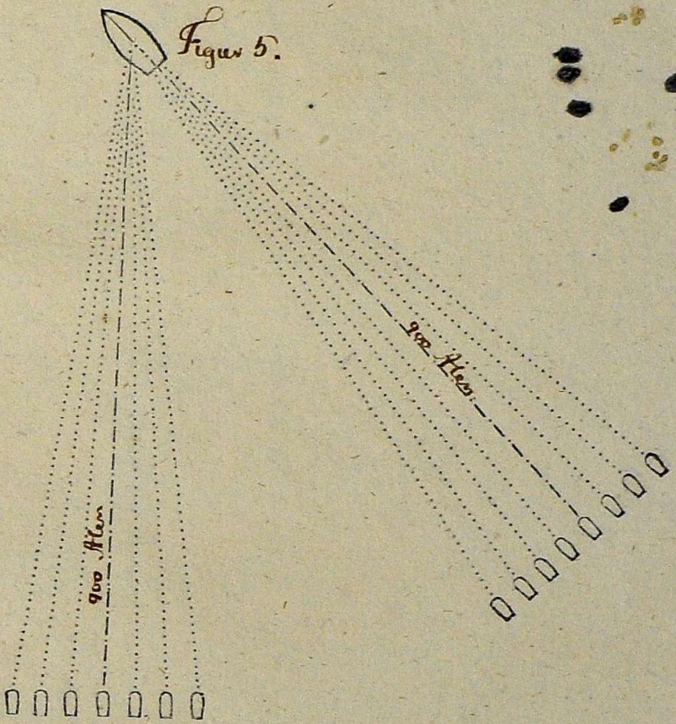

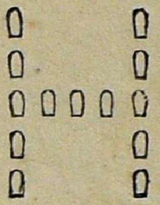

Figur 6.

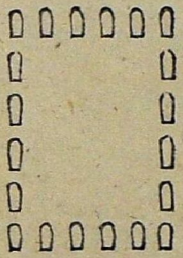

Figur 7.